

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI
JASZKOWA GÓRNA**

2. Czas powstania

**1 poł. XIII - k. XIV w. - 2 poł XVIII w. - poł.
XIX w.**

3. Miejscowość

JASZKOWA GÓRNA

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

UKŁAD RURALISTYCZNY

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **KŁODZKO**

6. Współrzędne geograficzne

50° 24' 24.408" N 16° 44' 25.044" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

5

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: öbrsten Hennigstorf, Obirsten Henygidorf, obirstyn Hennigisdorf, Obirsetn Hennegesdorf, superiori Henningsdorf, Obirsten Hennyngstorf, Superiori Hennigsdorff, Owern Hennegisdorff, Obir-Hennigsdorff, Oberhennigsdorff, Hannstoff, Ober Hannsorff, Ober Handsdorf, Ober Hansdorff, Oberhanssdorf

HISTORIA: Trudne do ustalenia jest kiedy powstała wieś Jazzkowa Górna. Co prawda została ona lokowana na prawie niemieckim w 1328 r., jednak domniemywa się, że powstała dużo wcześniej, tj. tak jak Jazzkowa Dolna ok. połowy XIII w. Niedługo po lokacji powstało tu dziedziczne wolne sędziostwo, które z czasem uległo podziałowi. Pod koniec XIV w. we wsi powstał kościół, który podlegał parafii w pobliskiej Jazkowej Dolnej. Dzięki bliskości miasta Kłodzka, wieś rozwijała się bardzo szybko i prężnie. Pomimo różnych reperkusji (m. in. wojna trzydziestoletnia), Jazzkowa Górna pozostawała dużą i bogatą wsią. W 1672 r. wyodrębniono tu osobną parafię. W XVIII w. Jazzkowa Górna znacznie się rozrosła i składała się z 4 części, z których największą zamieszkiwało 54 kmieci oraz 192 zagrodników i chałupników. We wsi był dwór, kościół oraz 5 młynów wodnych. W 2 poł. XVIII w. wieś liczyła aż 252 zagrody i była uważana za jedną z największych wsi w Hrabstwie Kłodzkim. W XIX w. wieś była świadkiem działań wojennych (wojny napoleońskie), a w niedalekiej odległości od wsi powstały pruskie fortyfikacje ziemne obronne. Po tym ciężkim okresie wieś rozwija się nadal – ok. połowy XIX w. w Jazkowej Górnej znajdowały się dwór, kościół, szkoła, 4 młyny, olejarnia, wapiennik oraz zamieszkiwało ją m.in. 39 rzemieślników i 25 handlarzy. W XIX w. pomimo swoich walorów krajobrazowych, Jazzkowa Górna nie cieszyła się uznaniem turystów. Po 1945 r. wieś pomimo zmian ludnościowych, nie wyludniła się, najprawdopodobniej dzięki bliskości miasta Kłodzko.

Jazzkowa Górna stanowi bardzo długą wieś łańcuchową (ok. 6 km), której trasę wyznacza bieg rzeki Jazkówka. Zabudowa to przede wszystkim budynki mieszkalne i gospodarcze, często zorganizowane na planie prostokąta, budowane w tradycyjnej technologii murowanej, tynkowane. Domy rozmieszczone są zwarcie i dość gęsto. Historyczny układ ruralistyczny jest dobrze zachowany oraz możliwy do zidentyfikowania na mapach oraz w terenie.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

02 sierpnia 2024 r.
Jędrzej Sochocki-Musiał

1. Miejscowość	JASZKOWA GÓRNA	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI JASZKOWA GÓRNA	6. Zawartość załącznika ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
2. Gmina	KŁODZKO		
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- a) zatracenie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi
- b) przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabytkowej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej
- c) utrata historycznie ukształtowanego krajobrazu kulturowego spowodowane ahistoryczną i niekontrolowaną budową nowych obiektów mieszkalnych
- d) zniszczenie, destrukcja (a co za tym idzie utrata wartości) i wtórna parcelacja zespołu dworsko-folwarcznego wpisanego do rejestru zabytków
- e) nadmierne zwiększanie intensywności zabudowy, lokowanie nowych obiektów w miejscach historycznie nieuzasadnionych

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- a) zachowanie historycznej dominanty w krajobrazie jaką jest kościół parafialny św. Mikołaja oraz dwór w zespole dworsko-folwarcznym (ulożony na wzniesieniu)
- b) prace remontowe, konserwatorskie i rewitalizacja zespołu dworsko-folwarcznego
- c) zachowanie historycznych parceli – przede wszystkim w granicach dawnych dóbr i folwarków
- d) rozbudowa wsi z poszanowaniem historycznego ukształtowanego układu ruralistycznego
- e) budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla Kotliny Kłodzkiej
- f) prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie mieszkalnej i gospodarczej należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- g) zachowanie i uzupełnienie historycznie ukształtowanych założeń zieleni
- h) zachowanie i konserwacja małej architektury sakralnej
- i) prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Brygier W., Dudziak T., Chomiak I., *Ziemia Kłodzka*, Pruszków 2018.

Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen *Schlesien*, Berlin 2005.

Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.

Kögler J., *Die Chroniken der Grafschaft Glatz*, Glatz 1841.

Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 15: Kotlina Kłodzka i Rów Górnej Nisy, Wrocław 1994.

Kartografia

Messtischblatt Koenigsheim 5566, ok. 1930 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

02 sierpnia 2024r.
Jędrzej Sochocki-
Musiał

